

Regionalpolitiskt program

Liberalerna är ett socialliberalt parti. Vi har en tradition av "sociala reformer utan socialism". Vår samhällssyn har historiskt markerat avstånd från såväl Socialdemokraterna som Moderaterna. För oss är inte frihet och jämlikhet värden i konflikt med varandra, utan tvärtemot varandras förutsättningar.

Sverige har en tid bakom sig av omfattande liberaliseringar. Efter finanskrisen på 90-talet förändrades den institutionella ramen för politik och ekonomi, under Alliansregeringen öppnades möjligheten till konkurrens och mångfald inom primärvården och skattenivån sänktes genom jobbskatteavdragen. Kulturpolitiken decentraliserades och regionerna gavs större makt och ansvar med Kultursamverkansmodellen. Regionerna har idag större utrymme till anpassning till lokala och regionala behov än tidigare.

Västmanland behöver en stark liberal kraft. Regionen har många områden att hantera, men det ska stå klart att det viktigaste uppdraget är att säkerställa västmanlänningarna en bra sjukvård. Pandemin har medfört att en vårdskuld växt fram. Resurstillskott är nödvändigt för att beta av de köer som uppkommit i pandemins spår. Därtill står vår region inför stora investeringar. För Liberalerna talar det för att sjukvården måste ges höjd prioritering i den politiska styrningen av de resurser som står till buds.

Hälso- och sjukvården lider av en ekonomisk utmaning. Strukturella underskott innebär återkommande åtgärdspaket men som har liten effekt när den samlade kostnadsutvecklingen samtidigt är tilltagande. Verksamheterna är pressade. För att vården ska vara tillgänglig och ges efter behov, utan långa vårdköer, behöver resurserna användas mer effektivt. Det räcker inte med att ålägga verksamheterna ospecificerade "effektiviseringskrav". Den politiska ledningen behöver ge realistiska förutsättningar för ett smartare resursutnyttjande.

Liberalerna vill därför driva på en genomgripande strukturförändring. Primärvården behöver förstärkas och göras till en kraftig bas som svar på finansieringsutmaningen. Det innebär att resursöverföringar behöver göras, Nära vård kan bara bli verklighet genom en faktiskt förskjutningen inom hälso- och sjukvården.

Liberalerna vill inte se höjda skatter som svar på ökade behov av resurser. Vi vill se en satsning på det västmanländska näringslivet som vägen ut ur bristen på resurser, en satsning som kan skapa fler arbeten och därmed ökade skatteintäkter. De möjligheter som planerna för utveckling på Finnslätten i Västerås, som kan ge 30 000 nya arbetstillfällen, får inte schabblas bort. Att se till att ett tågstopp på Finnslätten snabbt kommer på plats vore att ge rätt signal till näringslivet att här finns en region som tillsammans med näringslivet vill utveckla länet. Det skulle innebära stora möjligheter för de västmanländska kommunerna.

Kraven på politiskt ledarskap har tilltagit i en rasande hastighet. De senaste 15 åren har präglats av finanskris, flyktingvåg, populistiska rörelser, pandemi och nu senast en fullständig rysk invasion av Ukraina. Vikten av framförhållning och förutseende kan inte understrykas nog. Det gäller även regionalt. Liberalerna vill bygga ett starkt och sammanhållet Västmanland som är rikt på möjligheter och motståndskraftigt när det blåser.

En kunskapsbaserad ekonomi

Sveriges ekonomin är avancerad och högteknologisk med en stor tjänstesektor. Vad som är grunden till vår framgång är i all väsentlighet kunskap. Vi konkurrerar inte med låga löner utan värnar istället en ekonomisk struktur som bygger på hög produktivitet och resulterar i ett internationellt perspektiv höga löner. Välfärdsstaten tar ansvar för utbildningsnivån i samhället utifrån att det är en kollektiv angelägenhet och ser även till att säkra robusta skyddsnet. Den strukturella arbetslöshet som bitit sig fast behöver därför långsiktigt motverkas med insatser som säkerställer utbildningsnivån.

Västmanland har problem i det avseendet. 15 procent av eleverna i årskurs 9 går ut högstadiet utan gymnasiebehörighet. Det riskerar att reproducera utanförskap och ojämlikhet. Undermåliga levnadsvillkor som följer av utbildningssystemets misslyckande medför sociala konsekvenser och samhällsekonomiska kostnader. Faktumet att så många unga västmanlänningar saknar grundläggande utbildning för att klara sig i vårt moderna och högteknologiska samhället är ett svek från de som ansvarat för att rusta dem med förmågor. Som följd av det regionala utvecklingsuppdraget behöver Region Västmanland ta ett större

ansvar för att kartlägga misslyckandets bakomliggande orsaker och rikta resurser där möjligt för att skapa bättre förutsättningar.

Humankapital och socialt kapital är två betydelsefulla faktorer som bestämmer samhällets karaktär, det förstnämnda är till huvuddel individuellt men det senare uteslutande kollektivt. Humankapital är de förmågor som den enskilde individen besitter efter att ha samlat på sig kunskap och erfarenheter som gör den relevant i ett omgivande sammanhang som bedriver någon form av verksamhet, men har kollektiva spilleffekter i och med positiva effekter på utvecklingen av stärkt tillit, förbättrad demokrati och lägre kriminalitet. Socialt kapital är de normer, värderingar och tillit som antingen uttrycker sig informellt eller genom de institutioner som samhället till delar är uppbyggda på, och har bevisad motståndskraft mot ohälsa och arbetslöshet. Både humankapital och socialt kapital är kollektiva nyttigheter i den bemärkelse att alla drar nytta av dessa utan att någon behöver ta ett särskilt ansvar och underhålla dessa. Det innebär att vi inte kan överlämna ansvaret till den privata sfären utan behöver offentliga åtaganden som utvecklar och stärker humankapital såväl som socialt kapital. Utbildningsnivån är avgörande för den långsiktiga regionala utvecklingen.

Vårt län är jämte Norrbotten det kanske den landsdel som är mest beroende av hur det går för den konkurrensutsatta industrisektorn. Vi står inför stora utmaningar, men också möjligheter. Företagen i vårt län är en viktig del av den snabba utvecklingen inom industrin. Den kanske mest avgörande delen är de möjligheter som utvecklingen på Finnslätten norr om centrala Västerås erbjuder. Här finns en vision som om den blir verklighet skulle öka antalet medarbetare på området till 40 000. Företagen har valt att satsa i Västmanland inte minst på grund av tillgången på ingenjörer. Men även om Västmanland är ingenjörstätt så kommer inte kompetensen i vårt län att räcka till. Det kommer att krävas att på kortare eller längre tid kunna ta hit experter. Men också inpendling från i stort sett hela Mellansverige, men kanske främst från Stockholmsområdet.

En politik för näringslivsutveckling

Den regionala ekonomin är helt beroende av hur det går för regionens företag. En stark och livskraftig region skapas med hjälp av såväl stora och små företag som etablerade och nystartare. Regional utveckling bygger på att det finns ett engagerade och företagsamma invånare som vill skapa gott för de stora flertalet.

Genom att förenkla för invånare som vill bidra till nyföretagande kan vi idag vara med och skapa morgondagens framgångsföretag. Företagande förverkligar både stora och små drömmar. Det behöver bli enklare att få möjlighet att verka lokalt att med små medel och tillgång till stöttning och hjälp hantera lagar och regler som annars riskerar att stå mellan dröm och förverkligande.

Det är viktigt att lyssna in synpunkter från näringslivet, det kan gälla såväl behovet av att konkurrensutsätta verksamheter som synpunkter på infrastruktur både vägar och kollektivtrafik, t ex tågstopp på Finnsletten.

Elbrist ett hot mot utvecklingen

Ett antal näringslivetablering i länet har inte kommit till stånd på grund av att elförsörjning i den utsträckning som krävs inte kunnat garanteras. För länets utveckling är en säker elförsörjning ett måste. Det är inte vår sak att peka hur lösningen kan ske, men vi vill slå fast att vi inte kommer att motsätta oss att ny teknik som är säker tas i bruk. Detta är viktigt att slå fast då överföringskapaciteten av el uppenbarligen kommer att dröja.

I jakten på ett mer fossilfritt samhälle kommer elbehovet öka drastiskt de kommande åren. På nationell nivå är elöverföringskapacitet och elproduktion en avgörande fråga för Sverige som välfärdsland. Priset på sol- och vindkraft har sjunkit drastiskt, likaså har batteriteknologi för lagring av energi, producerat av sol och vind, utvecklats snabbt. Samtidigt decentraliseras energiproduktionen då allt fler medborgare själv producerar sin energi och kan sälja det som blir över. Genom att underlätta etablering av småskalig energiproduktion med hjälp av, sol- och vindkraft men även bergvärme kan privatpersoner och företagen bidra till att vi

tillsammans klarar omställningen. Privata initiativ för att investera i egenproducerad energi behöver stöttas likaså initiativ från lokala och regionala energibolag som syftar till att underlätta etablering av privata energilösningar.

Mer närproducerat-och ökad återvinning,

Det bör bli enklare att sälja överskottsproduktion vidare för att bidra till samhällets samlade energibehov. Vi behöver på såväl regional- som kommunal nivå göra allt som står i vår makt för att bidra till tillgången på energi för att på så sätt stärka Västmanland som ett attraktivt län för såväl invånare som företag.

Ett ökat miljömedvetande kan de närmaste åren innebära en mer regionaliserad produktion för miljön skull. Vi blir alltmer medvetna konsumenter och börjar ställa begreppet ekologiskt i förhållande till närproducerat när transporters miljöpåverkan vägs in i besluten. Genom att i allt högre grad väga in transporternas miljöpåverkan i regionens upphandlingar av såväl mat som andra produkter och tjänster kan utvecklingen av regionalt företagande och arbetet med minskad miljöpåverkan gå hand i hand.

I takt med att vi blir medvetna om att tillgången på resurser är knapp ökar intresset och behovet av återbruk och cirkulär ekonomi. Cirkulär ekonomi innebär inte bara återvinning, utan även nya verksamhetsmodeller inom ekonomin såsom delning, leasing, reparation och återanvändning. När efterfrågan på metaller ökar finns det även ett större incitament till så kallad urban mining, det vill säga återvinning av metaller som finns i bebyggd miljö som rörledningar, elkablar och insatser i maskiner och andra produkter. Genom att stötta initiativ inom dessa områden kan vi både skapa fler arbetstillfällen och bidra till en mer hållbar livsstil.

En uppkopplad och levande landsbygd

En levande landsbygd skapas av de människorna som bor och verkar där. Digitalisering ger möjligheter att bosätta sig utanför staden utan att vara fränkopplad dess utbud och utveckling. Samtidigt som digital uppkoppling är en förutsättning för att få tillgång till tjänster som bidrar till ökad hållbarhet innebär den miljöbelastning genom den mängd energi som går åt för att driva nätet.

Tillgång till höghastighetsbredband, kollektivtrafik och god närservice bidrar till att göra landsbygden, mindre samhällen och serviceorterna mer attraktiva. Fler servicepunkter med bättre utbud som obemannade livsmedelsbutiker och postutlämning möjliggör även för ökad utveckling av annan försäljning och tjänsteförsäljning kopplad till exempelvis gårdsförsäljning, bed and breakfast, coworkingplatser och kulturevenemang men även lokala caféer och matställen. Vi ser att det idag redan finns många entreprenörer på landsbygden vilka skulle kunna utveckla sin verksamhet än mer om invånarantalet och attraktiviteten ökar.

Ökade priser på boende i de större städerna och bättre möjlighet att arbeta på distans, hela eller delar av arbetstiden kan bidra till ökat intresse att bosätta sig utanför centralorterna. En region där alla ges möjlighet till fasta bredbandsuppkopplingar eller utbyggd 5G och med god tillgång till kollektivtrafiklösningar bidrar till att landsbygden stärker sin attraktionskraft för såväl boende som företagande. Liberalerna vill verka för att en mer uppkopplad landsbygd och förenkla för fler näringsetableringar och verksamheter som bidrar till en mer levande landsbygd.

Ett välmående och tryggt Västmanland

Under senaste åren har otryggheten brett ut sig. Våldet har tilltagit och människors frihet har kringkurits. Frågor om lag och ordning, trygghet och brottsförebyggande arbete är högt prioriterade samhällsfrågor. Statens grundläggande legitimitet kommer av upprätthållande av ordning, när det ansvaret försummas riskeras den liberala demokratins stabilitet.

Det är självklara frågor ur ett regionalt utvecklingsperspektiv. Västmanland ska vara en attraktiv region med god livskvalitet, där människor kan leva sina liv utan att få sin frihet

begränsad och näringslivet har förutsättningar till att blomstra. Kollektivtrafiken ska vara trygg för resenärer och den medföljande infrastrukturen ska bidra till det. Inga områden ska vara utelämnade till personer med våldsförmåga.

Regionerna kan göra mer än idag. Det kommer vara nödvändigt att inventera vilka befintliga verktyg som finns för att adressera problem som relaterar till frågor om brottsutsatthet, men också att skapa nya verktyg som idag saknas. Vi kan söka förståelse till kriminellt beteende utan att för den delen ursäkta det, och från förståelsen kan samhället sätta in resurser i tidigt skeende för personer som uppvisar risker att utsätta andra för brott.

Brottsutsatthet och otrygghet skapar ohälsa. Regionen behöver ta ett större ansvar för att kartlägga och sätta in insatser mot miljöer där normer finns om att våldsutövande är accepterat. Ett tydligt gränssättande mot utåtagerande och nedsättande beteende som skadar andra behövs från samhället, och regionen är en självklar aktör som kan ta en större roll i att motverka processer som leder till fysisk och psykisk ohälsa.

Tillsammans med kommunerna kan mer göras för att barn och unga inte ska fostras in i våldsbejakande miljöer som skapar destruktiva identiteter och självuppfattningar. Hälsocenter och familjecentralerna kan stärkas sitt arbete för att förbättra levnadsvanor bland personer med riskbeteende och vägleda dem in i meningsfulla livsprojekt. Regionen ska förekomma problem. Vad som tidigare sågs som isolerade händelser till storstäderna, har vuxit fram i mellanstora och mindre städer.

Västmanland - en region med universitet

Sverige och Region Västmanland är ett välfärdsland som är helt beroende av ett framgångsrikt och innovativt näringsliv. Detsamma gäller också den offentliga sektorn. Det betyder för oss liberaler att vi alltid har prioriterat kvaliteten på utbildningen redan från förskoleåldern och uppåt. För oss är forskning, innovation och utveckling viktiga, för att inte säga nödvändiga, för en positiv samhällsutveckling. Starka vetenskapliga institutioner och aktiva forskare både inom akademien och i näringslivet är nyckelfaktorer för en framgångsrik samhällsutveckling.

Det finns tydliga vetenskapliga belägg för att nära tillgång till kvalificerade kunskapsmiljöer innebär det bästa incitamentet för en god samhällsekonomisk utveckling. Därför vill vi liberaler alltid arbeta för en hög kvalitet inom hela utbildningssektorn.

Vid årsskiftet 2021/2022 blev Mälardalens Högskola Mälardalens Universitet. Det betyder att vi i vår region nu har en akademisk institution som på ett ännu tydligare sätt än tidigare kan fokusera på (för regionen viktig) forskning. I de fyra styrkeområden som har pekats ut som Västmanlands: automation, energi, järnväg, samt hälsa och välfärd, kommer detta att innebära att både näringsliv och offentlig sektor har stora möjligheter att kraftigt förbättra sina verksamheter.

Västmanland står inför stora utmaningar. Därför har vi liberaler i Region Västmanland konsekvent arbetat för att stärka arbetet med forskning, innovation och utveckling. Genom vår insats arbetar nu varje del av Region Västmanland med ett forsknings- och innovationsbaserat arbetssätt. Genom våra krav har anslaget för den kliniska forskningen inom hälso- och sjukvården kunnat utökats kraftigt under vår ledning. Men vi slår oss inte till ro med dessa uppnådda resultat. Vi vill fortsätta arbetet att förbättra verksamheten ytterligare och göra den ännu mer resultatinkriktad. Västmanlands forskning- och innovationsklimat skall förbättras ännu mer.

De utmaningar vi ser framför oss är framför allt en demografisk utveckling som leder till ett ökat gap mellan resurser och behov inom välfärden. Hälso- och sjukvården påverkas och behöver utvecklas för att möta denna utmaning. Nationella och regionala initiativ är tagna för en strukturförändring som syftar till att organisera om och bygga ut den nära vården med primärvården som bas. Det ska leda till ett smartare resursutnyttjande som bättre tillgodoser invånarnas behov av hälso- och sjukvård. För att lyckas behöver vi säkerställa att arbetet med forskning och innovation följer med, förutsättningar för att stegvis öka den samlade kunskapen och erfarenheten inom den nära vården behöver därför förbättras.

Forskning och innovation är en betydelsefull del av regional utveckling. Förutsättningarna vi skapar påverkar i vilken utsträckning Västmanland kan attrahera viktiga aktörer och kapital.

Tillgången till kompetens och test- och demonstrationsmiljöer är bland de viktigaste faktorerna som avgör företagens investeringar i forskning och utveckling. Därför kommer vi att öka samverkan med det omgivande samhället, både med näringsliv och universitet och högskolor. På det sättet skapar vi kreativa forsknings- och innovationsmiljöer som leder till en tydligt förbättrad samhällsutveckling.

Region Västmanlands engagemang i forskning och innovation ska öka, bli mer långsiktigt och utgå från våra verksamheters samt samhällets långsiktiga behov. Samverkan mellan närliggande aktörer ska förbättras och utvecklas till en föregångsmodell inom respektive specialfält. Infrastruktur för forskning och innovation samt starka forskningsmiljöer behöver skapas.

Infrastruktur

Kommunikation i dessa alla former är grunden för upplevelse av världen är full av möjligheter och känslan av frihet. Det är via kommunikationer som välbefinnande och utveckling sker och det är tack vare möten, digitala eller i realtid, som företag kan bidra till att skapa arbetstillfällen. Västmanland är strategiskt placerad i hjärtat av Mälardalens regionen. Genom länet passerar två Europavägar och fyra järnvägslinjer för person- och godstrafik sammanbinder hela länet. I länet finns två viktiga insjöhamnar som möjliggör för industrin att nå ut med sina produkter i världen. Idag är den digitala infrastrukturen minst lika viktig som den traditionella och tillgången till höghastighetsbredband i Västmanland är idag inte bättre än riksgenomsnittet. För att länet även fortsättningsvis skall utvecklas behöver den digitala infrastrukturen förbättras och byggas ut.

Den nationella planen innehåller tydliga brister. Inledningsvis fanns varken Hjulstabron eller Västerås nya resecentrum med. Vi måste säkerställa viktiga investeringar för Västmanland blir till. Regionen behöver vara starkt pådrivande i att förändra den nuvarande situationen och säkerställa att de delar som behöver vara med, kommer med. Om något inte ryms inom den nationella planen påverkar det möjligheterna till förändringar med tydliga begränsningar i vad kommuner och regioner själva får göra.

Under överskådlig tid kommer såväl tunga fordon som personbilen behålla sin plats som transportmedel däremot kommer förändrade bränslen och ökad grad av automation innebära förändringar i hur och i vilken mängd vi framför dem. Ett vägnät som håller hög standard kommer även i fortsättningen vara viktigt för en säker trafikmiljö. Kontinuerligt underhåll och insatser för att göra såväl fordon som vägar mer trafiksäkra bör prioriteras.

Förändrade resmönster etableras endast om alternativen är tillräckligt lockande. Genom att satsa på väl fungerande alternativa transportsätt kan vi minska bilismen genom frivillig överflyttning. En viktig satsning för att länka ihop de norra länsdelarna med Västerås och därmed tillgång till vidare transport ut i landet och världen är en väl fungerande spårbunden trafik. För att kunna öka turtätheten och trimma restiden behöver byggnationen dubbelspår vid Ramnäs Brattheden prioriteras i Trafikverkets nationella plan för tågtrafik. För att underlätta dagpendling till Finnsletten skulle en möjlighet till tågstopp på Finnsletten vara en utomordentligt värdefull tillgång. Liberalerna vill göra vad som står i vår makt att realisera ett tågstopp så snabbt som är möjligt.

Västmanlands två stora insjöhamnar i Västerås och Köping är viktiga i arbetet med att ställa om till mer hållbara transporter. Hamnarnas placering möjliggör en utveckling att förse stora delar av Mälardalen med långväga gods samtidigt som företag ges en möjlighet att nå ut i världen med sina produkter. Hamnarna behöver ständigt utvecklas för att möta de krav som ställs på miljövänliga godstransporter som är avgörande för regionens utveckling. En utveckling får dock inte ske på bekostnad av den marina mångfalden i och omkring Mälaren samt insjön som viktig färskvattentäkt. Investeringar i hamnarnas framtid är inte bara en fråga för Västmanland utan även för angränsande regioner och kommuner.

Smartare, enklare och bättre kollektivtrafik

Kollektivtrafiken står inför stora utmaningar, osäker långsiktig ekonomisk situation i såväl kommuner som region, efter att statens pandemirelaterade krisstöd fasats ut, kombinerat med ändrade resandemönster efter pandemin ställer större krav på mer effektiv kollektivtrafik utifrån resenärernas behov. Kollektivtrafiken behövs även i framtiden för att

aktivt bidra till minskad miljöbelastning. Vid upphandling av fordonsystem och val av bränsle bör hänsyn tas till fordonet miljöpåverkan under såväl hela livscykeln som produktionsprocessen, inklusive energilagrande komponenters eventuella miljöpåverkan. Nytänkande och innovation samt ökad självfinansieringsgrad blir avgörande om vi ska kunna upprätthålla och i viss mån utveckla kollektivtrafiken. Vad resenärerna efterfrågar behöver sättas i centrum när det gäller linjeutformning, turtäthet samt fordon men även priser och betalning behöver utformas efter resenärernas behov.

Vi vet att i Sverige lägger vi generellt en timme om dagen på pendling oavsett var vi bor. När väl nya pendlingsmöjligheter uppstått som minskat tiden har det snarare öppna upp för att pendla längre antal kilometer så länge man håller sig inom den "magiska" timmen. Vi ser en stark tillväxt i alla områden som har eller är på väg att bli del i effektiva kommunikationsnät. Utvecklingen av dessa områden begränsas kraftig att infrastrukturinvesteringar är mycket kostsamma.

Teknikutvecklingen bidra till en mer kostnadseffektiv och enklare kollektivtrafik som attraherar fler kunder under dygnet alla timmar. Biljettutbudet för kollektivtrafiken behöver anpassas till det nya normala där distansarbete innebär att traditionella periodkort minskar i relevans. Ny teknik möjliggör automatisk betalning vid ombordstigning vilket förenklar för de flesta resenärerna och samtidigt bidrar till minskad risk att resenärer åker utan giltigt färdbevis. I Sverige pågår flera försök med autonoma fordon inom Kollektivtrafik, merparten av dessa sker i större städer och i områden som helt eller delvis anpassats till fordonens behov. Västmanland är en region med en stark industriell historia inom såväl elteknik- som automationsområdet.

På de sträckor där heltids- och deltidspendlare inte kan erbjudas tillgång till spårbunden trafik bör bekväma expressbussar trafikera. Dessa bör utformas med mer bekväma stolar, tillgång till såväl eluttag som uppkoppling för att möjliggöra såväl arbete som vila ombord. För att minska restiden behöver dessa expressbussar ha få stopp och en rak och gen linjedragning. Det här medför även ett behov pendlarparkering utmed linjesträckning med tillhörande laddmöjligheter för elbilar. Tillsammans med ett aktivt samarbete med mobilitetstjänster bidrar dessa åtgärder till bättre, miljövänligare och smidigare lösningar för resenärer som vill ha en enkel och effektiv resa från dörr till dörr.

Det är viktigt att kollektivtrafiken i länet bedrivs på ett kostnadseffektivt där varje skattekrona används på bästa sätt. Kollektivtrafik bör endast bedrivas i egen regi om det ekonomiskt försvarbart för invånarna, kan den bedrivas till samma eller bättre kvalitet till samma eller lägre pris bör den upphandlas på den fria marknaden. Därför är det viktigt att kontinuerligt utvärdera den modell för kollektivtrafik som valts i Västmanland.

Jämställdhet

Jämställdhet är frihet. Kvinnor och män ska ha samma friheter, skyldigheter, möjligheter och förutsättningar att forma sina liv. Bristande jämställdhet måste bekämpas liksom de värderingar som är bakomliggande. För Liberalerna är Jämställdhetsperspektivet en viktig kvalitetsfråga i hela regionen inte minst inom hälso – och sjukvård. Och villkoren skall vara likvärdiga för kvinnor som män. Därför ska jämställdhetsperspektivet genomsyra all verksamhet och jämställdhetsplanen ska vara aktuell i samtliga beslut.

Vi måste satsa på kompetensförsörjningen så att fler blir specialister och utbildar sig till barnmorskor. Språkliga och kulturella barriärer behöver elimineras. Vi måste slå vakt om rådande abortlagstiftning som bygger på kvinnans rätt att bestämma över sin egen kropp. Aborter ska vara lättillgängliga, säkra och det får aldrig finnas köer i abortvården. En vårdvägran för vårdpersonal ska aldrig tillåtas, då det är ett hot mot kvinnors liv och hälsa.

Könsskillnader i vårdtillgång vid tex. hjärtsjukdomar, stroke, diabetes och benskörhet. Här behövs forskning som tar hänsyn till kvinnor och mäns olikheter i anatomi.

Våld i nära relationer drabbar många människor och innebär ett stort personligt lidande för de drabbade. Våldsutsatta kvinnor, män och barn har rätt till stöd och hjälp. Här behövs en väl fungerande, samverkande och rättssäker offentlig institution som motverkar och bekämpar våld. Att regionens verksamheter som kommer i kontakt med könsrelaterat våld får utbildning för att kunna upptäcka och arbeta med de våldsökande. Detta sker genom obligatorisk digital utbildning för alla medarbetare inom Regionens och ska också vara ett krav i upphandlingskriterierna för externa vårdsinsatser.

De våldsutsattas säkerhet ska alltid stå i centrum för insatser till våldsutövare och rutiner för riskbedömningar och säkerhetsarbete måste finnas. Regionen ska medverka till arbetet med att strategiska handlingsplaner för samordning mellan region och kommun finns. Här får inte finnas några stuprör som förhindrar eller försenar insatser för individen. Nolltolerans mot våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor ska vara ett prioriterat område i det framtida folkhälsoarbetet.

Hederskultur är ett begrepp för kulturella mönster som inskränker människors fri- och rättigheter i syfte att bevara familjens heder. Oftast är det flickor och kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck men även pojkar och unga män drabbas. Hedersrelaterat våld och förtryck kan ta sig uttryck på olika sätt, till exempel genom att familjemedlemmar utövar kontroll över klädval, socialt umgänge, val av partner och rörelsefrihet. En del unga kvinnor och flickor kan även utsättas för kränkande "oskuldskontroller" och könsstympning. Detta är ohyggliga övergrepp och kränkning av barns rättigheter. Familjens patriarkala och kollektiva uppfostran innebär att det kan finnas flera förövare – både män och kvinnor. Här behöver sjukvården få verktyg att upptäcka och erbjuda adekvat hjälp åt flickor och kvinnor som utsatts för kvinnlig könsstympning.

Regionen ska verka för att möjliggöra för de anställda att ha ett jämställt familjeliv. Med hjälp av god verksamhetsplanering ska därför heltidsanställningar om möjligt vara förstahandsalternativet. Manliga anställda ska också uppmuntras att dela på föräldraledigheten med sin partner. Lönekartläggningar för att motverka ojämställda löner, ska redovisas med handlingsplaner en gång per år i Regionfullmäktige. Möjliggöra att fler kvinnor, utrikes födda, unga startar/utvecklar företag.

Region Västmanland behöver arbeta fokuserat på att arbeta med att minska hälsoklyftor i sitt förebyggande arbete. Vi Liberaler vill ha tydlighet i hur regionen tar sig an ett jämlikt förebyggande arbete och minska risken att vårdcentraler nedprioriterar frågan. Fokus måste vara att komma igång med det förebyggande arbetet. Viktigt för oss Liberaler är att betona vikten av jämlikhet i det förebyggande arbetet men också uppföljningen av arbetets påverkan på hälsan eller levnadsvanorna bland olika grupper. Information till medborgarna om regionens förebyggande arbete för att minska hälsoklyftor behöver anpassas och finnas tillgängligt på fler språk och lättbegriplig svenska.

Levande kulturliv

Kulturen är grunden för alla samhällen. Den präglar våra värderingar, vår självbild och vårt samhällsengagemang. Kultur har ett egenvärde. Utan kultur finns ingen civilisation. Kultur skapar mening för och inriktning av människors liv och lust. Kultur skapar sammanhang och utmaningar. Därför är frågor om kultur ett av Liberalernas i Västmanland prioriterat område.

Kultur är alltså betydelsefull ur många olika aspekter både i enskilda människors liv såväl som i samhället som helhet. Ett varierat och mångfaldigt kulturliv stimulerar till kreativitet, förbättrar vår hälsa och ökar vårt välbefinnande.

Kulturens roll som identitetsskapande är likaså viktig. I vårt Västmanland har vi åtskilliga exempel på hur olika kulturimpulser genom århundradena har berikat vårt gemensamma kulturarv. Den mångkulturella bakgrund som vårt kulturarv har, ger oss möjlighet till ökad förståelse för de olika kulturer vi möter i vår nutid.

Kulturens samhällsekonomiska betydelse har blivit alltmer tydlig genom senare års forskning och analyser. Att investera i kultur genererar mångdubbelt mer i ökande intäkter till både privata verksamheter och det offentliga samhället. Läger man därtill minskade kostnader inom hälso- och sjukvård så blir den samhällsekonomiska vinsten ännu högre.

Ett rikt kulturutbud är också en viktig attraktionsfaktor när företag och människor gör sina val när man vill flytta. Den amerikanske kulturgeografen och samhällsanalytikern Richard Florida och de svenske regionalekonomiske forskarna Åke E Andersson och Charlotta Mellander har genom sin forskning från olika utgångspunkter kunnat belägga att de områden som har tillgång till och präglas av ett rikt kulturutbud, till goda kommunikationer och till en god kunskapsmiljö är "vinnarna" i den globala konkurrensen. Det är till dessa områden som människor och företag väljer att flytta. Vi liberaler vill att Västmanland skall vara just en sådan attraktiv region. Därför vill vi arbeta för en ökad satsning på länets kulturliv.

Under senare år har också kulturens roll för direkt etablering och utveckling av företag uppmärksammats mer. Idag talar man om kulturella och kreativa näringar (KKN), som är företag som bygger på olika former av kultur: musik, film, böcker etc. men också på kulturarvet. Det finns både en direkt industri med produktion av kultur, men också en tjänsteproduktion där kulturen är avgörande, som exempelvis inom besöksnäringen. Därför anser vi liberaler att kulturen är avgörande för en fortsatt utveckling av länets företagande.

Kultur är också en demokratifråga. En god tillgång till kultur berikar människors perspektiv och ger dem bättre valmöjligheter att välja sin egen framtid. Som liberaler bejakar vi människors frihet och valmöjligheter. För oss är också principen "armlängds avstånd" avgörande för en levande kultur. Kulturens innehåll skall inte bestämmas genom politiska beslut, utan all kultur skall vara fri. Det är en viktig del av de mänskliga fri- och rättigheterna.

Kulturen är däremot inte något instrumentellt. Den har ett egenvärde och står för sig själv. Region Västmanland ska ta hänsyn till Myndigheten för kulturanalys utredning om den minskade konstnärliga friheten på bland annat regionnivå. Kulturen bidrar med stora värden men behöver inte motiveras genom att vara medel för andra uppställda mål. Det är viktigt att regionens kulturpolitiska styrning inte bidrar till att begränsa den konstnärliga friheten och möjligheterna för kulturlivet.

Liberalerna i Västmanland vill också arbeta för att kulturen skall kunna blomstra i länets alla delar. Vi vill förbättra för människor att lätt kunna ta sig till de kulturinstitutioner och de kulturmiljöer som vi har runt om i länet. Tillgång till kultur är en mänsklig rättighet!

Västmanland ligger av tradition inte bland de regioner i Sverige som satsar mest på kultur. Under den senaste mandatperioden när Liberalerna har suttit i ledningen för Region Västmanland har vi kunnat driva fram tydligt utökade resurser till kulturlivet, vilket i sin tur har genererat mer statliga resurser till vårt läns kulturliv. Men vi är inte nöjda. Vi vill fortsätta att utöka de ekonomiska resurserna till kulturen och ge det västmanländska kulturlivet goda möjligheter att utvecklas.

Den betydelsefulla idrotten

Idrotten är betydelsefull ur många aspekter. Det gäller folkhälsoperspektivet där idrotten är viktig för att motverka sjukdomar och hälsa. Alla ska kunna motionera och idrotta utifrån sina egna förutsättningar. Vi vill ha en fri och självständig idrottsrörelse med demokratiska värderingar som ger alla positiva upplevelser av idrott. Det gäller möjligheter att träna och möta människor i socialt samspel.

Engagemanget och sammanhållningen inom idrottsrörelsen betyder mycket för samhället. Idrotten har en viktig samhällsekonomisk betydelse när det gäller lokalisering av företag och val av boende såsom hälsofrämjandet. Liberalerna Västmanland vill arbeta för att idrotten ska ha goda verksamhetsvillkor i hela länet.

Idrott, lek och rörelse är viktigt för alla, inte bara för dem som vill och kan elitsatsa. Idrottsrörelsen bör erbjuda verksamhet också för dem som inte vill tävla. Möjlighet till spontanidrott ska finnas i boendemiljön. Det är även viktigt att idrottsarenorna i Sverige anpassas för personer med funktionsnedsättningar så att alla kan vara en del av idrotten – både som publik och som aktiva.

Den regionala idrottsplanen ska var vägledande för hur regionens kommuner ska arbeta med idrott och den ska vara inspirerande för näringsliv, organisationer och enskilda individer i utvecklingen av idrotten.

Utanförskap och integration

Liberalerna har en stolt historia av att uppmärksamma orättvisor och samhällsproblem som är undanskymda. Vi brukar tala om det glömda Sverige. Valet 2002 förknippades vi med "språkravet", som blev en symbolfråga för den bristande integrationen. Sedan dess har utanförskapet fortsatt att växa med konsekvensen att parallella orättvisa samhällsstrukturer har etablerats.

Vi är ett socialliberalt parti. Liberalerna tror på politikens förmåga och anser det vara rättfärdigat med statligt ingripande för att bryta med orättvisa maktstrukturer. Individens

rättigheter och förmåga till självbestämmande är för oss i centrum. Det är allas rätt att leva fritt. Politiken måste bekämpa grogrunden och förekomsten av diskriminering, rasism och extremism.

Det stora utanförskapet är en ödesfråga. Vårt liberala samhälle förutsätter en grundläggande sammanhållning som motverkar att människor splittras och tvingas in i stora gruppstillhörigheter som inte är självvalda. Den mångfald av identiteter som följer av det liberala samhället utgår från medmännisklighet och tolerans. Gruppstillhörigheter som bygger på essentiella identiteter om hudfärg och etnicitet är reaktionära idéer som strider mot liberalismens principer.

Det behövs en mer inkluderande syn på vad det innebär att vara svensk. En svensk medborgare ska aldrig behöva känna sig ifrågasatt som svensk. Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare, ett land där vi oavsett ursprung skapar en gemensam framtid.

För Liberalerna handlar inte integration om romantiska idéer. För oss innebär det deltagande i samhället på lika villkor som andra med alla rättigheter och skyldigheter som följer. Staten har en skyldighet att upprätthålla lag och ordning oavsett område, skolor ska rusta barnen med kunskaper och förmågor, vårdcentralerna ska vara tillgängliga och civilsamhället ska kunna blomstra. När det offentliga försummar sitt ansvar och låter områden bli nedgångna och allt mer otrygga, är det en djup orättvisa som behöver nagelfaras utifrån om det hade accepterats i ett mer resursstarkt område.

Liberal integrationspolitik handlar också om att befästa de demokratiska, jämställda och sekulära värderingar som präglar vårt land. Det handlar om att motverka parallellsamhällen som till exempel tar sig uttryck i hedersrelaterat våld och förtryck. Den som med hot och hat hindrar andra att leva i frihet ska aldrig mötas med tolerans.

Ord som samhällets myndigheter använder har betydelse och kan förstärka utanförskapet. Många barn som är födda i landet känner idag en större tillhörighet med sina föräldrars hemland än deras egen - det beror inte enbart på att föräldrarna velat skapa en sådan

identitet utan också på grund av att det svenska samhället genom ord och handlingar ofta visar att barnet inte har samma tillhörighet till sitt hemland.

Istället för att fokusera på människors utseende eller bakgrund bör fokuset vara på vår gemensamma framtid. Begrepp som invandrare, invandrarområde, invandrarskola med flera bör av myndigheter och myndighetspersoner användas mycket restriktivt för att benämna svenska medborgare, särskilt gentemot barn som är födda i Sverige. Istället bör begrepp som första generationens svenskar användas för att säkerställa en inkludering. Det är viktigt att myndigheter är medvetna om språkets betydelse för utanförskapet.

Liberalerna ska verka för inrättandet av ett riktat stöd för att främja organiseringen av och flickor och kvinnor i utsatta områden och att stärka deras egenmakt och självständighet. Det ska stärka flickor och kvinnors aktörskap, demokratiska delaktighet och åtnjutandet av grundläggande fri- och rättigheter. Det kan handla om entreprenörskap, arbete mot våld mot kvinnor, idrott och andra former av föreningsliv.

Vi vill:

1. Slå vakt om rådande abortlagstiftning som bygger på kvinnans rätt att bestämma över sin egen kropp. Aborter ska vara lättillgängliga, säkra och det får aldrig finnas köer i abortvården.
2. Finansieringen av forskning om förlossningsskador ges ökad prioritet.
3. Regionen ska medverka till arbetet med att strategiska handlingsplaner för samordning mellan region och kommun finns.
4. Sjukvården få verktyg att upptäcka och erbjuda adekvat hjälp åt flickor och kvinnor som utsatts för kvinnlig könsstympning.
5. Lönekartläggningar för att motverka ojämsställda löner, ska redovisas med handlingsplaner en gång per år i Regionfullmäktige.
6. Möjliggöra att fler kvinnor, utrikesfödda, unga startar/utvecklar företag.
7. Information till medborgarna om regionens förebyggande arbete för att minska hälsoklyftor behöver anpassas och finnas tillgängligt på fler språk och lätt begriplig svenska.
8. Fortsätta att förbättra Region Västmanlands forsknings- och innovationsverksamhet
9. Fortsätta att utöka de ekonomiska resurserna för forskning och innovation inom Region Västmanland
10. Aktivt arbeta för ett ännu närmare samarbete med våra närmaste partners inom universitets- och högskolevärlden: Uppsala universitet och Mälardalens Universitet
11. Aktivt arbeta för ett utökat samarbete inom den kliniska forskningen med våra partners inom vår sjukvårdsregion
12. Aktivt arbeta för att Region Västmanland skall inom länet vara en viktig samarbetspartner för näringslivet och akademien i syftet att fortsätta att utveckla näringslivet i regionen.
13. Skapa goda förutsättningar för kulturen att utvecklas genom ökade ekonomiska medel

14. Skapa goda förutsättningar för att utveckla de kreativa näringarna i länet
15. Stimulera till ett ökat samarbete mellan kulturen och besöksnäringen i Västmanland så att ett attraktivt utbud formas som ökar besökstalet i vårt län
16. Att våra länskulturinstitutioner: Västmanlands Teater , Västmanlandsmusiken, Arkiv Västmanland och Västmanlands Läns Museum, liksom Västmanlands läns hemslöjdsförbund skall ges möjlighet att utvecklas och fortsätta att hålla hög kvalitet i sina utbud och dessutom tydligt verka i hela länet
17. Att Västerås konstmuseum skall ges ett utökat uppdrag till att bli ett länskonstmuseum eftersom vi idag saknar en sådan institution. Detta skall ske i samverkan med lokala konstmuseiverksamheter som ex. Aguelimuséet.
18. Att alla barn och unga har en rik tillgång till kultur och möjligheter till eget kulturskapande i alla delar i länet
19. Att alla kulturverksamheter i Västmanland är tillgängliga för alla
20. Att kulturens roll för samhällsekonomin skall uppmärksammas mer
21. Slå vakt om principen ”armlängds avstånd” i kulturlivet
22. Skapa goda förutsättningar för idrotten att utvecklas på alla nivåer och att idrottens roll som attraktionskraft i Västmanland ska stärkas.
23. Stärka det fria och ideella föreningslivet i Västmanland
24. Arbeta för ett förbättrat samarbete mellan idrott och näringsliv
25. Utrymme för spontanidrott ska finnas i stadsplaneringen
26. Idrottsanläggningar ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning – för både publik och idrottare
27. Idrottsarenor ska vara tillgängliga för alla
28. Arbetet för jämställdhet måste finnas med i all idrottsverksamhet
29. Utifrån ett idrottspolitiskt perspektiv ska ingen individ missgynnas på grund av etnicitet, sexuell läggning, kön eller ålder
30. Den regionala utvecklingsstrategin ska ha ett starkare fokus på integration
31. Regionen ska vara mer närvarande i utanförskapsområden
32. Omsättningen av den regionala idrottsplanen i aktiviteter ska ske i utanförskapsområden
33. Förtroendet för regionen i utanförskapsområden ska undersökas och vid avvikelser ska åtgärder sättas in

34. Regionen ska möjliggöra för fler skolbesök från vårdpersonal
35. Beredningen för invånardialog ska involveras i undersökningen av förtroendet för regionen
36. Förekomsten av hedersrelaterade normer och strukturer ska undersökas i liv hälsa och ung
37. Almi ska ges i uppdrag att medvetandegöra om sin verksamhet och arbeta för att få in fler finnsieringsansökningar från unga entreprenörer i resurssvaga områden
38. Regionala utvecklingsförvaltningen ska ges i uppdrag att tillsammans med relevanta aktörer (kommuner, almi, samordningsförbund, svenskt näringsliv) göra riktade insatser för att höja kunskapsnivån i resurssvaga områden om eget företagande
39. Kultur- och folkbildningsinsatser ska riktas till att höja kunskapsnivån om demokratins idéer, historia och praktik i områden med lågt valdeltagande
40. Regionen ska använda ett inkluderande språk. Exkluderande ordval, som att beskriva barn födda i Sverige som invandrabarn, ska undvikas.
41. Regionen ska inte ge resurser till förtryckande organisationer som exempelvis bjudit in misogyna, homofoba och rasistiska personer.
42. Skärp kontrollen av regionens organisationsbidrag. Ett demokrativillkor ska införas.
43. Säkerställ jämställd tillgång till fritid och idrott i utsatta områden. Offentligt stöd till aktiviteter för de boende ska rikta sig till flickor och pojkar i lika hög grad.
44. Idrotts- och fritidsverksamheter som får offentliga bidrag ska visa att de arbetar inkluderande och att alla barn och unga får likvärdig tillgång till verksamheten
45. Stärk stödet till kvinnojourer
46. Utveckla brottsförebyggande arbete i samverkan med kommuner
47. Stärk stödet till kvinnojourer
48. Inrätta expressbuss mellan Norberg och Västerås
49. Regionen ska driva på för snabbare validering av tidigare studier och yrkesskicklighet